

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА**

Рошканюк В.М., Токунова А.В.

ЄВРОПЕЙСЬКА СОЦІАЛЬНА ХАРТІЯ

Навчально-методичний посібник

УЖГОРОД-2023

Рошканюк В.М., Токунова А.В. Європейська соціальна хартія. Навчально-методичний посібник за кредитно-модульною системою організації навчального процесу для студентів денної та заочної форми навчання спеціальності «Право». Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2023. 32 с.

Укладачі:

Рошканюк В.М., кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри господарського права УжНУ.

Токунова А.В. кандидат юридичних наук, доцент кафедри господарського права юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ».

Рецензенти:

Белов Д.М., д.ю.н., професор кафедри конституційного права ДВНЗ «УжНУ».

Заборовський В.В., д.ю.н., професор кафедри цивільного права та процесу ДВНЗ «УжНУ».

Затверджено на засіданні кафедри господарського права юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ» від «21» вересня 2023 року, протокол № 2.

Рекомендовано до друку на засіданні науково-методичної комісії юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ» від «25» жовтня 2023 року, протокол № 2.

АНОТАЦІЯ до навчальної дисципліни «ЄВРОПЕЙСЬКА СОЦІАЛЬНА ХАРТІЯ»

Підписання «Угоди про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» (ратифікованої Законом України № 1678-VII від 16.09.2014), а в подальшому отримання статусу кандидату створили правові та політичні передумови до цілої низки суспільно-політичних процесів в т.ч. широкої реформи правової системи. В цьому контексті дуже важливою й актуальною є робота по уніфікації та адаптації українського законодавства до законодавства Європейського Союзу.

Підписання та ратифікація Україною Європейської соціальної хартії є не просто гарною декларацією, а актом *status formatio* та накладає на Україну дуже серйозні обов'язки як держави в посиленні та дотриманні соціальних стандартів. Європейську соціальну хартію ще називають Соціальною Конституцією ЄС, тому важко переоцінити значення цього документу для побудови дійсно правової та соціальноорієнтованої держави. Офісом Ради Європи в Україні проводився моніторинг дотримання положень Європейської соціальної хартії, який показав слабку обізнаність юристів з положеннями хартії, одиничні випадки застосування ЄСХ при здійсненні правосуддя. Однак, євроінтеграційні процеси вимагають глибокого опанування положеннями ЄСХ та тлумаченнями Європейського комітету з соціальних прав для їх правильного розуміння та застосування на практиці.

Метою даної навчальної дисципліни є підготовка юристів, які обізнані з положеннями хартії, які розуміють тлумачення основних положень та понять хартії, взаємозв'язок ЄСХ з іншими міжнародними конвенціями в сфері соціального захисту, розуміння студентами моніторингового механізму дотримання соціальних прав та звітування держав щодо дотримання ЄСХ, ознайомлення з роботою ЄКСП, вміння застосовувати положення хартії при захисті соціальних прав в суді.

Навчальна дисципліна «Європейська соціальна хартія» розроблена завдяки зусиллям Офісу Ради Європи в Україні та проекту офісу «Посилення соціального захисту в Україні», базується на методологічних розробках провідних експертів Ради Європи. Укладачі навчально-методичного посібнику є сертифікованими тренерами з викладання Європейської соціальної хартії.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	2-ий	2-ий
Кількість модулів – 1	Семестр:	
Тижневе навантаження: 3-ій семестр: аудиторних – 2,6	4	-
	Лекції:	
	30	-
	Практичні (семінарські):	
	30	-
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: Усно	Самостійна робота:	
	60	-

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни «Європейська соціальна хартія» є ознайомлення слухачів з європейськими соціальними стандартами. Дана дисципліна є першим спеціалізованим навчальним курсом з вивчення Європейської соціальної хартії як основного договору Ради Європи у сфері захисту соціальних прав людини. У рамках курсу детально розглядаються основні положення Європейської соціальної хартії крізь призму їх тлумачення Європейським комітетом з соціальних прав та його практики; розкривається взаємозв'язок Європейської соціальної хартії з Європейською конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод, а також з соціальними стандартами ЄС. Особлива увага приділяється питанням імплементації Європейської соціальної хартії в Україні, застосуванню її положень національними судами України.

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 4 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5 Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 7 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 9 Здатність працювати в команді.

ЗК11 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12 Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

ФК 3 Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.

ФК 4 Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини.

ФК 5 Здатність застосовувати знання засад і змісту інститутів міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.

ФК 6 Знання і розуміння основ права Європейського Союзу.

ФК 11 Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

ФК 12 Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.

ФК 13 Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.

ФК 15 Здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування.

ФК 16 Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Європейська соціальна хартія» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

- ОК 5** Теорія держави і права
- ОК 11** Конституційне право України
- ОК 13** Цивільне право (загальна частина)
- ОК 19** Права людини

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.	ПРН 1
Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.	ПРН 3
Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.	ПРН 4
Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.	ПРН 5
Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему.	ПРН 6
Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин справи.	ПРН 8
Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами, як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію.	ПРН 10
Доносити респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.	ПРН 12
Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.	ПРН 13

Виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи.	ПРН 18
Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.	ПРН 21

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Європейська соціальна хартія»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.	ПРН 1
Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел: офіційних ресурсів ЄС, Ради Європи, Верховної Ради України та ін.	ПРН 3
Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу проблемних аспектів захисту соціальних прав на національному та європейському рівні.	ПРН 4
Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.	ПРН 5
Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему.	ПРН 6
Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин справи.	ПРН 8
Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами, як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію.	ПРН 10
Доносити матеріал з проблематики імплементації положень Європейської соціальної хартії до національного законодавства доступно і зрозуміло.	ПРН 12
Пояснювати характер подій та процесів становлення правового регулювання соціальних гарантій з розумінням професійного та суспільного контексту.	ПРН 13
Виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи.	ПРН 18
Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.	ПРН 21

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є відповіді студентів на семінарських заняттях, написання рефератів, написання модульної роботи, а підсумковим методом демонстрування результатів навчання є складання студентами заліку.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: практичні заняття.

Форма модульного контролю: написання модульної роботи.

Форма підсумкового семестрового контролю: складання заліку.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота										Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	50	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	15	50
Письмове тестування при тематичному оцінюванні		
Презентація		
Реферат		
Модульна контрольна робота	1	50
Разом		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи та підсумкового семестрового контролю є виконання студентами мети і завдань навчальної дисципліни, що здійснюється за наступною шкалою:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рейтинг студента з дисципліни складається з відповідних балів, які він отримує за:

1. Відповідь на семінарському занятті (за умови, що на одному семінарському занятті опитуються всі студенти)
2. Виконання контрольної (модульної) роботи

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання:

1. Робота на семінарських заняттях:

Відповіді – 5, максимальна кількість балів на всіх семінарських заняттях дорівнює 50 балам (5 балів - 10 тем курсу, які опрацьовуються на практичному занятті), де:

5 балів – «відмінно» - студент демонструє міцні знання навчального матеріалу в заданому обсязі, дає певну обґрунтовану відповідь.

4 бала – «добре» - студент допускає несуттєві неточності.

1-3 бали – «задовільно» - студент засвоїв основний теоретичний матеріал, але допускає суттєві неточності, не може належно відповісти на уточнюючі запитання.

0 балів – «незадовільно» - студент дає відповідь не по суті; вкрай обмежена відповідь.

2. Написання контрольної (модульної) – максимальний бал - 50 балів:

Під час проведення модульної контрольної роботи кожен студент отримує варіант, який включає 2 теоретичних питань та п'ять тестових завдань. За кожне із теоретичних питань студент отримує по 15 (десять) балів. Кожне з тестових завдань оцінюється по 4 (чотири) бали.

Аудиторна та самостійна робота студента забезпечується всіма необхідними навчально-методичними засобами, задля належного вивчення навчальної дисципліни чи окремої її теми, а саме: підручниками, навчальними та навчально-методичними посібниками, методичними рекомендаціями, конспектами лекцій, науковою літературою та періодичними виданнями. Вивчення дисципліни включає в собі й дистанційну організацією навчання, зокрема, в системі Moodle та за допомогою платформ Google (Google Meet, Classroom тощо).

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ: «Європейська соціальна хартія»

МОДУЛЬ I.

I. Загальна характеристика. Основні положення Європейської соціальної хартії

Тема 1. Європейська соціальна хартія – соціальна конституція ЄС.

Природа та особливості соціальних прав людини. Міжнародно-правові механізми захисту соціальних прав людини. Процес розробки та прийняття ЄСХ. Основні структурні особливості Хартії. Процес ратифікації Хартії державами-членами Ради Європи. Розвиток ЄСХ: 3 протоколи. Зміна ставлення до соціальних прав людини як підстава розробки ЄСХ переглянутої (1996р.). ЄСХ та Європейська конвенція з прав людини - основа системи захисту прав людини Ради Європи. Значення ЄСХ як соціальної Конституції Європи. Туринський процес.

Тема 2. Міжнародно-правове регулювання соціального захисту та ЄСХ

Роль ЄСХ у міжнародно-правовому регулюванні соціальних та трудових прав. Женевська конвенція 102 про мінімальні норми соціального забезпечення(04.06.1952р.) . Європейська конвенція про соціальну та медичну допомогу. (Паризька конвенція 11.12.1953р.). Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю (13.12.2006р.). Конвенція 159 про професійну реабілітацію та зайнятість інвалідів. Конвенція 154 про колективні переговори. Взаємозв'язок з іншими міжнародними конвенціями.

Тема 3. Значення Європейської соціальної хартії у захисті соціальних прав в Європі. Взаємовплив ЄСХ та стандартів ЄС

Застосування ЄСХ та рішень ЄКСП Європейським судом з прав людини. Взаємозв'язок соціальних та трудових стандартів ЄС з Європейською соціальною хартією. Взаємозв'язок ЄСХ з Європейським кодексом соціального забезпечення. Європейська соціальна хартія в договорах ЄС. Застосування законодавства ЄС у соціальній та трудовій сфері при розробці ЄСХ переглянутої. Європейська соціальна хартія та Хартія основних прав ЄС.

Державні соціальні стандарти в Україні: взаємозв'язок з ЄСХ. Моніторинг державних соціальних стандартів. Програми соціального та економічного розвитку.

Тема 4. Моніторинговий механізм Європейської соціальної хартії.

Повноваження та порядок роботи Європейського комітету з соціальних прав

Структури, створені ЄСХ для моніторингу за виконанням взятих державами зобов'язань. Європейський комітет з соціальних прав та Урядовий комітет. Процедура розгляду доповідей держав-учасниць. 4-річний звітний цикл та спеціальна процедура для держав, що визнали процедуру колективних скарг.

Розгляд колективних скарг. Відсутність юридично обов'язкової сили висновків та рішень ЄКСП. Роль Комітету Міністрів Ради Європи в моніторинговому процесі.

II. Права, гарантовані Європейською соціальною хартією

Тема 5. Зайнятість, трудові права та рівні можливості

Право на працю (стаття 1). Доступ до працевлаштування, заборона експлуатації, професійна орієнтація. Справедливі умови праці, тривалість робочого часу та часу відпочинку, достатній життєвий рівень, принцип рівної оплати за рівну та рівноцінну працю, захист працівників при звільненні з роботи (статті 2, 4, 24). Право на рівні можливості та рівне ставлення у сфері праці для жінок та чоловіків (стаття 20), сімейних працівників (стаття 27). Право на гідне ставлення на роботі (стаття 26).

Тема 6. Людина, бізнес, держава : баланс інтересів

Взаємозв'язок ЄСХ з Керівними принципами ООН з питань бізнесу та прав людини. Право на укладення колективних трудових договорів (стаття 6). Право на безпечні та здорові умови праці (стаття 3). Право займатися прибутковою діяльністю на території держав інших Сторін (стаття 18). Право на інформацію та консультації (стаття 21). Право брати участь у визначенні та поліпшенні умов праці та виробничого середовища (стаття 22). Право на захист у випадку банкрутства підприємства (стаття 25). Право на інформацію та консультації під час колективного звільнення (стаття 29). Право на створення організацій (стаття 5).

Тема 7. Право на соціальне забезпечення та соціальний захист

Право на соціальне забезпечення (стаття 12). Право на соціальну та медичну допомогу (ст. 13). Право на користування послугами соціальних служб (стаття 14). Поняття належного соціального забезпечення, належної соціальної допомоги в аспекті соціальних стандартів. Проблеми ефективності соціальних служб. Захист від бідності та соціального відчуження (стаття 30). Право на житло, відповідність житла стандартам, політика та заходи запобігання безпритульності (стаття 31).

Тема 7. Права осіб з інвалідністю та осіб літнього віку

Захист вразливих груп осіб, права осіб з інвалідністю на самостійність, соціальну інтеграцію та участь у житті суспільства (ст. 15), права осіб літнього віку на соціальний захист, створення можливостей для осіб літнього віку та забезпечення достатніми ресурсами (ст. 23).

Тема 8. Охорона здоров'я

Право на охорону здоров'я (ст. 11) та медичну допомогу (ст. 13), практика ЄКСП. Забезпечення здорового довкілля, профілактика захворювань і

нещасних випадків, захист материнства (стаття 8), безпечне, здорове робоче середовище (стаття 3).

Тема 9. Права сім'ї та дітей

Право сім'ї на соціальний, правовий та економічний захист (стаття 16). Право дітей та підлітків на соціальний, правовий та економічний захист (стаття 17). Безкоштовна початкова і середня освіта для всіх дітей, доступ осіб з інвалідністю до загальної освіти, підготовки та до реабілітації. Права дітей, підлітків на соціальний, правовий та економічний захист (стаття 7). Право трудящих-мігрантів і членів їх сімей на захист і допомогу (стаття 19). Право на професійну орієнтацію (ст.9) та право на професійну підготовку (стаття 10).

III. Виконання Україною взятих зобов'язань за ЄСХ переглянутою

Тема 10. Виконання Україною взятих зобов'язань за ЄСХ. Застосування ЄСХ у судовій практиці

Ратифіковані та нератифіковані Україною положення ЄСХ. План заходів щодо забезпечення виконання положень ЄСХ, парламентські слухання «Про виконання в Україні ЄСХ». Висновки та рекомендації ЄКСП щодо розгляду доповідей України. Питання ненадання достатньої інформації для прийняття висновків. Повторення рекомендацій ЄКСП. Застосування судами України ЄСХ. Необхідність визнання процедури розгляду колективних скарг для належної імплементації ЄСХ. Моніторинг офісу Ради Європи в Україні застосування ЄСХ. Проблеми застосування положень ЄСХ в судах України.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	денна форма					
	Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р
1	2	3	4	5	6	7
Тема 1. Європейська соціальна хартія – соціальна конституція ЄС	12	4	2	-	-	6
Тема 2. Міжнародно-правове регулювання соціального захисту та ЄСХ	12	4	2	-	-	6
Тема 3. Значення Європейської соціальної хартії у захисті соціальних прав в Європі. Взаємовплив ЄСХ та стандартів ЄС	12	4	2	-	-	6
Тема 4. Моніторинговий механізм Європейської соціальної хартії. Повноваження та порядок роботи Європейського комітету з соціальних прав	12	4	2	-	-	6
Тема 5. Зайнятість, трудові права та рівні можливості	12	2	4	-	-	6
Тема 6. Людина, бізнес, держава : баланс інтересів	12	2	4	-	-	6
Тема 7. Права осіб з інвалідністю та осіб літнього віку	12	2	4	-	-	6
Тема 8. Охорона здоров'я	10	2	2	-	-	6
Тема 9. Права сім'ї та дітей	10	2	2	-	-	6
Тема 10. Виконання Україною взятих зобов'язань за ЄСХ. Застосування ЄСХ у судовій практиці	12	2	4	-	-	6
Модульна контрольна робота	2	2	-	-	-	-
Залік	2	-	2	-	-	-
Разом	120	30	30	-	-	60

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Європейська соціальна хартія – соціальна конституція ЄС	2
2	Міжнародно-правове регулювання соціального захисту та ЄСХ	2
3	Значення Європейської соціальної хартії у захисті соціальних прав в Європі. Взаємовплив ЄСХ та стандартів ЄС	2
4	Моніторинговий механізм Європейської соціальної хартії. Повноваження та порядок роботи Європейського комітету з соціальних прав	2
5	Зайнятість, трудові права та рівні можливості	4
6	Людина, бізнес, держава: баланс інтересів	4
7	Права осіб з інвалідністю та осіб літного віку	4
8	Охорона здоров'я	2
9	Права сім'ї та дітей	2
10	Виконання Україною взятих зобов'язань за ЄСХ. Застосування ЄСХ у судовій практиці	4
Залік		2
Усього		30

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Європейська соціальна хартія – соціальна конституція ЄС	6
2	Міжнародно-правове регулювання соціального захисту та ЄСХ	6
3	Значення Європейської соціальної хартії у захисті соціальних прав в Європі. Взаємовплив ЄСХ та стандартів ЄС	6
4	Моніторинговий механізм Європейської соціальної хартії. Повноваження та порядок роботи Європейського комітету з соціальних прав	6
5	Зайнятість, трудові права та рівні можливості	6
6	Людина, бізнес, держава: баланс інтересів	6
7	Права осіб з інвалідністю та осіб літного віку	6
8	Охорона здоров'я	6
9	Права сім'ї та дітей	6
10	Виконання Україною взятих зобов'язань за ЄСХ. Застосування ЄСХ у судовій практиці	6
Усього		60

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. Ст. 141.
2. Європейська соціальна хартія. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/european-social-charter>
3. Європейський кодекс соціального забезпечення. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_329#Text
4. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_042
5. Конвенція про мінімальні норми соціального забезпечення. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_011#Text
6. Європейська конвенція про соціальну та медичну допомогу та Протокол до неї. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_649#Text
7. Марич М.Г. Соціальне страхування : навч. посібник. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2022. 176 с.
8. Смуш-Кулеша М., Манасян А., Федорова А. Тренінгова програма для суддів: Європейська соціальна хартія та практика Європейського комітету з соціальних прав. Рада Європи, 2021 р.
9. Європейське право: право Європейського союзу: підручник: у трьох кн. Книга I / за заг. ред. В. І. Муравйова. Київ: Ін Юре, 2015. 312 с.
10. Основи права Європейського Союзу: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 212 с.
11. Основи права Європейського Союзу: нормат. матеріали (із змінами, внесеними Лісабон. договором) / за заг. ред. М. В. Буроменського. Харків: ФІНН, 2010. С. 392.
12. Право соціального забезпечення в Україні: підручник / О. М. Ярошенко, Г. О. Барабаш, Н. М. Вапнярчук та ін.; за ред. О. М. Ярошенка. 4-те вид., допов. Харків: Право, 2015. 458 с.
13. Тищенко О. Право соціального забезпечення України: теоретичні та практичні проблеми формування та розвитку галузі: монографія. Київ: ДП «Прінт Сервіс», 2014. 394 с.

Допоміжна література:

14. Моніторинговий звіт щодо виконання та дотримання Україною вимог Європейської соціальної хартії. URL: <https://tinyurl.com/ysck84y8j>
15. Висновки Європейського комітету з соціальних прав щодо України за 2023 рік. URL: <https://rm.coe.int/european-committee-of-social-rights-conclusions-ukr/1680b11a8d>
16. Болотіна Н. Б. Право людини на соціальний захист в Україні. Київ: Знання, 2010. 107 с.
17. Воллес В. Творення політики в Європейському Союзі. Переклад з англ. Ткачук. К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2004. 871 с.
18. Гафарова К.Е. Європейські соціальні стандарти та їх імплементація в

Україні. *Академічний огляд*. 2011. №1. С. 25-31. URL:

[https://acadrev.duan.edu.ua/images/
PDF/Full_issues/Issues/1_34_2011.pdf#page=25](https://acadrev.duan.edu.ua/images/PDF/Full_issues/Issues/1_34_2011.pdf#page=25)

19. Десмонд Д. Дедалі міцніший союз. Курс європейської інтеграції / Пер. з англійської. Київ: "К.І.С.", 2006. 696 с.
20. Дэйвис К. Право Европейского Союза. Пер. со 2-го англ. изд. Київ: Знання, 2005. 406 с.
21. Запара С. І. До питання про сутність міжнародного соціального стандарту. Актуальні проблеми регулювання відносин у сфері праці і соціального забезпечення: тези доп. та наук. повідом. учасн. III Міжнар. наук.-практ. конф.. Харків: Кросроуд, 2011. С. 540.
22. Костюк В. Європейські соціальні стандарти в контексті сучасної моделі джерел права соціального забезпечення: науково-теоретичний аспект. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2018. С.68-73. URL: [http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/14734/Kostiuk_Yevropeiski_sotsialni_standarty_v_konteksti.pdf?sequence=1&is Allowed=y](http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/14734/Kostiuk_Yevropeiski_sotsialni_standarty_v_konteksti.pdf?sequence=1&isAllowed=y)
23. Костюк В. Л., Мельник О. Я. Європейський кодекс соціального забезпечення у контексті новітньої моделі джерел права: проблеми та тенденції. Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2017 р.) : у 2 т. Т. 1 / відп. ред. Г. О. Ульянова. Одеса : Гельветика, 2017. С. 535–540.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Рада Європи: <https://www.coe.int/en/web/portal/home>
2. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України: <http://portal.rada.gov.ua>
3. Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України: <http://kmu.gov.ua>
4. Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України: <http://ccu.gov.ua>
5. Офіційний веб-сайт Президента України: <http://president.gov.ua>
6. Сайт Європейського Союзу: <https://european-union.europa.eu/>
7. Європарламент: <https://www.europarl.europa.eu/>
8. Документи ЄС (EUDOR): <http://www.eudor.com>
9. База даних законодавства ЄС: <http://europa.eu.int/eur-lex>

ПРИМІРНИЙ ПЕРЕЛІК ЕКЗЕМЕНАЦІЙНИХ ПИТАНЬ, ЩО ВИНОСЯТЬСЯ НА ЗАЛІК З ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ХАРТІЇ

1. Природа та особливості соціальних прав людини.
2. Міжнародно-правові механізми захисту соціальних прав людини.
3. Процес розробки та прийняття ЄСХ. Основні структурні особливості Хартії. Процес ратифікації Хартії державами-членами Ради Європи. Розвиток ЄСХ: 3 протоколи. Зміна ставлення до соціальних прав людини як підстава розробки ЄСХ переглянутої (1996р.).
4. ЄСХ та Європейська конвенція з прав людини - основа системи захисту прав людини Ради Європи.
5. Значення ЄСХ як соціальної Конституції Європи. Туринський процес.
6. Роль ЄСХ у міжнародно-правовому регулюванні соціальних та трудових прав.
7. Женевська конвенція 102 про мінімальні норми соціального забезпечення(04.06.1952р.) .
8. Європейська конвенція про соціальну та медичну допомогу. (Паризька конвенція 11.12.1953р.).
9. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю (13.12.2006р.).
10. Конвенція 159 про професійну реабілітацію та зайнятість інвалідів.
11. Конвенція 154 про колективні переговори.
12. Взаємозв'язок ЄСХ з іншими міжнародними конвенціями.
13. Застосування ЄСХ та рішень ЄКСП Європейським судом з прав людини.
14. Взаємозв'язок соціальних та трудових стандартів ЄС з Європейською соціальною хартією. Взаємозв'язок ЄСХ з Європейським кодексом соціального забезпечення. Європейська соціальна хартія в договорах ЄС.
15. Застосування законодавства ЄС у соціальній та трудовій сфері при розробці ЄСХ переглянутої. Європейська соціальна хартія та Хартія основних прав ЄС.
16. Державні соціальні стандарти в Україні: взаємозв'язок з ЄСХ. Моніторинг державних соціальних стандартів. Програми соціального та економічного розвитку.
17. Структури, створені ЄСХ для моніторингу за виконанням взятих державами зобов'язань. Європейський комітет з соціальних прав та Урядовий комітет.
18. Процедура розгляду доповідей держав-учасниць. 4-річний звітний цикл та спеціальна процедура для держав, що визнали процедуру колективних скарг.
19. Розгляд колективних скарг. Відсутність юридично обов'язкової сили висновків та рішень ЄКСП.
20. Роль Комітету Міністрів Ради Європи в моніторинговому процесі.
21. Право на працю (стаття 1). Доступ до працевлаштування, заборона експлуатації, професійна орієнтація.

22.Справедливі умови праці, тривалість робочого часу та часу відпочинку, достатній життєвий рівень, принцип рівної оплати за рівну та рівноцінну працю, захист працівників при звільненні з роботи (статті 2, 4, 24).

23. Право на рівні можливості та рівне ставлення у сфері праці для жінок та чоловіків (стаття 20), сімейних працівників (стаття 27).

24.Право на гідне ставлення на роботі (стаття 26).

25.Взаємозв'язок ЄСХ з Керівними принципами ООН з питань бізнесу та прав людини.

26.Право на укладення колективних трудових договорів (стаття 6).

27.Право на безпечні та здорові умови праці (стаття3).

28.Право займатися прибутковою діяльністю на території держав інших Сторін (стаття 18).

29.Право на інформацію та консультації (стаття 21).

30.Право брати участь у визначенні та поліпшенні умов праці та виробничого середовища (стаття 22).

31.Право на захист у випадку банкрутства підприємства (стаття 25). Право на інформацію та консультації під час колективного звільнення (стаття 29).

32.Право на створення організацій (стаття 5).

33.Право на соціальне забезпечення (стаття 12).

34.Право на соціальну та медичну допомогу (ст.13).

35.Право на користування послугами соціальних служб (стаття 14).

36.Поняття належного соціального забезпечення, належної соціальної допомоги в аспекті соціальних стандартів. Проблеми ефективності соціальних служб.

37.Захист від бідності та соціального відчуження (стаття 30).

38.Право на житло, відповідність житла стандартам, політика та заходи запобігання безпритульності (стаття 31).

39.Захист вразливих груп осіб, права осіб з інвалідністю на самостійність, соціальну інтеграцію та участь у житті суспільства (ст. 15), права осіб літнього віку на соціальний захист, створення можливостей для осіб літнього віку та забезпечення достатніми ресурсами (ст. 23).

40.Право на охорону здоров'я (ст. 11) та медичну допомогу (ст. 13), практика ЄКСП.

42.Забезпечення здорового довкілля, профілактика захворювань і нещасних випадків, захист материнства (стаття 8), безпечне, здорове робоче середовище (стаття 3).

43.Право сім'ї на соціальний, правовий та економічний захист (стаття 16). Право дітей та підлітків на соціальний, правовий та економічний захист (стаття 17).

44.Безкоштовна початкова і середня освіта для всіх дітей, доступ осіб з інвалідністю до загальної освіти, підготовки та до реабілітації. Права дітей, підлітків на соціальний, правовий та економічний захист (стаття 7).

45.Право трудящих-мігрантів і членів їх сімей на захист і допомогу (стаття 19). Право на професійну орієнтацію (ст.9) та право на професійну підготовку (стаття 10).

46.Ратифіковані та нератифіковані Україною положення ЄСХ.

47.План заходів щодо забезпечення виконання положень ЄСХ, парламентські слухання «Про виконання в Україні ЄСХ».

48.Висновки та рекомендації ЄКСП щодо розгляду доповідей України. Питання ненадання достатньої інформації для прийняття висновків. Повторення рекомендацій ЄКСП.

49.Застосування судами України ЄСХ. Необхідність визнання процедури розгляду колективних скарг для належної імплементації ЄСХ.

50.Моніторинг офісу Ради Європи в Україні застосування ЄСХ. Проблеми застосування положень ЄСХ в судах України.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Контрольна робота повинна відображати окремі теоретико-практичні проблеми з права соціального забезпечення і виконуватися студентами після вибору теми (завдання) і затвердження її керівником. Контрольна робота може виконуватися у формі реферату або контрольного завдання, в якому розв'язується конкретна правова ситуація. В окремих випадках не виключається поєднання вказаних двох форм контрольної роботи.

Контрольна робота у формі завдання є логічно сформульованим і поставленим в проблемному плані конкретним науковим завданням, що виражається у пошуку можливих варіантів і шляхів його розв'язання.

Незважаючи на різноманітність контрольних завдань, обумовлених специфікою навчальної дисципліни, спосіб їх виконання включає:

- 1) уточнення завдання, виявлення необхідних джерел для роботи над ними;
- 2) виявлення тенденцій розвитку процесів, що впливають із завдання, їх теоретичне обґрунтування та оцінку;
- 3) здійснення конкретного вирішення завдання (власний варіант), його пояснення та інтерпретація;
- 4) формулювання заключних висновків.

Контрольна робота виконується студентом самостійно. Вона повинна бути викладена логічно та технічно правильно оформлена. Робота пишеться чітким і розбірливим почерком, допускається також друкований або комп'ютерний варіант. На кожній сторінці повинні бути залишені поля, а сторінки крім того мають бути пронумеровані. Обсяг контрольної роботи у формі реферату не повинен перевищувати 12-18 сторінок, а у формі контрольного завдання – 25 сторінки. В кінці роботи вміщується список використаних джерел, ставиться підпис студента і дата виконання.

Контрольна робота рецензується викладачем і оцінюється ним, як правило, за п'ятибальною шкалою. При отриманні негативної оцінки робота разом з рецензією повертається студенту на доопрацювання, після чого з урахуванням зауважень передається для повторної перевірки разом з рецензією. Якщо контрольна робота виконана без дотримання рекомендацій або не повністю, вона повертається студенту без перевірки на доопрацювання.

Зразок оформлення титульної сторінки контрольної роботи та змісту реферативної контрольної роботи додаються (див. додатки № __, № __).

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

КОНТРОЛЬНА РОБОТА
з навчальної дисципліни “ Господарська діяльність суб’єктів
накопичувальної системи ” на тему:
“ _____ ”

Студента __ курсу
денної (заочної)
форми навчання
_____ (П.І.Б.)

Перевірив _____
доцент Рошканюк В.М.

УЖГОРОД - 2023

Історія ЄСХ

- *Прийнята ЄСХ у Турині 18 жовтня 1961 р., вступила в силу 26 лютого 1965 р.*
- *Додатковий протокол до ЄСХ 1988 р. (щодо розширення каталогу прав)*
- *Протокол до ЄСХ 1991 р. (щодо реформування моніторингового механізму)*
- *Додатковий протокол до ЄСХ 1995 р., який передбачає систему колективного оскарження*
- ***Європейська соціальна хартія (переглянута) відкрита для підписання з 3 травня 1996 р., вступила в силу з 1 липня 1999 р.***

Кількість держав-учасниць Європейської соціальної хартії 1961 р. та Європейської соціальної хартії переглянутої 1996 р.

- *43 держави Ради Європи ратифікували ЄСХ 1961 р. або ЄСХ 1996 р. (Німеччина у березні, Іспанія у травні 2021 року).*
- *Не ратифікували жодну Ліхтенштейн, Монако, Сан Маріно, Швейцарія.*
- *Всі 27 держав ЄС є учасницями ЄСХ.*
- *Тільки 16 держав визнали процедуру розгляду колективних скарг (майже всі - держави ЄС).*

ЄСХ ратифіковано Україною

21 грудня 2006р. (підписано 7 травня 1999 р.), вступ в силу з 01.02.2007р.

З **98** пунктів ЄСХ Україна приєдналася до **74+2**.

Не приєдналася:

ст. 2 п.3 "Право на справедливі умови праці",

Ст. 4 п. 1 "Право на справедливу винагороду",

Ст. 12 "Право на соціальне забезпечення« (*приєдналася до пп. 3 і 4 у 2017 році*)

Ст. 13 "Право на соціальну та медичну допомогу",

Ст. 19 "Право трудящих-мігрантів і членів їхніх сімей на захист і допомогу",

Ст. 25 "Право працівників на захист їхніх прав у разі банкрутства їхнього роботодавця"

Ст. 31 п.3 "Право на житло",

ЄКСП констатує порушення п.3 ст. 15 ЄСХ як правило у таких випадках:

- ✓ *відсутність антидискримінаційного законодавства, яке стосується житла, транспорту, спілкування, культури, відпочинку осіб з інвалідністю,*
- ✓ *відсутність ефективних засобів правового захисту для людей з інвалідністю, які вважають що зазнали дискримінації,*
- ✓ *відсутність реального доступу до житла, що відповідає потребам),*
- ✓ *відсутність реального доступу людей з інвалідністю до транспорту різних видів,*
- ✓ *відсутність реального доступу до технічної допомоги та підтримки*

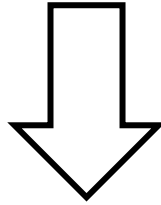
Документи Ради Європи у сфері захисту прав осіб з інвалідністю

- *Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи (92) 6 про послідовну політику стосовно осіб з інвалідністю*
- ***Стратегія Ради Європи про права осіб з інвалідністю на 2017 – 2023 рр.***
- *Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи (2009) 6 державам-членам з питань старіння та інвалідності у 21 столітті: стійкі рамки, що дозволять підвищити якість життя в інклюзивному суспільстві*
- *Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи (2010) 2 державам-членам щодо деінституціоналізації та проживання дітей з інвалідністю у громаді*
- *Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи (2009) 8 державам-членам щодо досягнення повної участі за допомогою універсальної моделі*
- ***Часткова угода у сфері соціальних питань та громадського здоров'я (Рекомендації та керівні настанови щодо сприяння проживанню в громаді дітей з інвалідністю та деінституціалізації, а також допомозі сім'ям доглядати за дитиною з інвалідністю вдома)***
- *Рекомендація 1185 (1992) Парламентської Асамблеї Ради Європи щодо політики реабілітації осіб з інвалідністю*
- ***Європейська соціальна хартія***
- ***Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод***

Основні зобов'язання, які впливають для держав зі статті 20

- *Рівність жінок та чоловіків має бути гарантовано законом;*
- *Будь-яке положення нормативно-правового акту, локального акту, що не відповідає принципу рівності, має бути скасовано або анульовано;*
- *Право на рівність має бути практичним і ефективним, а не лише теоретичним чи ілюзорним;*
- *Засоби правового захисту мають бути належні й ефективні;*
- *У випадках стверджуваної дискримінації тягар доведення зміщується на відповідача, який зобов'язаний довести, що порушення принципу рівного ставлення не було;*
- *Постраждалі від дискримінації мають право на належну компенсацію;*
- *При поданні скарги щодо дискримінації особа має бути захищена від негативних наслідків з боку роботодавця.*

Доповіді держав

тематичні групи

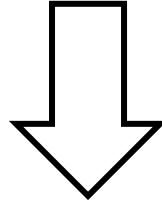
1. Зайнятість, професійне навчання та рівні можливості

2. Охорона здоров'я, соціальне забезпечення і соціальний захист

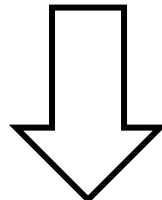
3. Трудові права

4. Діти, сім'я, мігранти

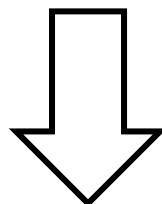
Доповіді держав
(раз на 4 роки)

**Європейський комітет
з соціальних прав**
(15 незалежних експертів, які обираються КМ
Ради Європи на 6 років)

Урядовий комітет

Комітет міністрів Ради Європи

Формат 60*84/16. Умовн.друк.арк. 1,86. Зам. №__ Наклад 50 прим.
Видавництво УжНУ «Говерла» м.Ужгород, вул. Капітульна, 18.
Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої
продукції – Серія ЗТ №32 від 31 травня 2006 р.